

## Domáce násilie – snaha o posilnenie ochrany obetí domáceho násilia

Mgr. et Mgr. Liliana Réveszová<sup>1</sup>

**ABSTRAKT:** Dlhodobý rezonujúci problém domáceho násilia v spoločnosti prehlbuje pretrvávajúca pandémia Covid-19 ešte viac. Autorka sa v príspevku venuje základným pojmom súvisiacich s predmetnou problematikou. V druhej časti príspevku poukazuje na problematiku narastajúceho domáceho násilia v období pandémie Covid-19 s využitím policajných štatistických údajov Policajného zboru Slovenskej republiky, ďalších dostupných relevantných údajov krajín, či organizácií zaoberajúcich sa predmetnou problematikou. V druhej časti príspevku autorka popisuje snahu o posilnenie ochrany obetí domáceho a partnerského násilia aplikáciou nových technológií, komparáciou SR a ČR. V závere príspevku sa zaoberá inštitútom vykázania zo spoločného obydlija, ktorý nachádzame v zákone o Policajnom zbore a je jedným z opatrení, ako môže polícia pomôcť v prípadoch domáceho a partnerského násilia.

**KLúčové slová:** domáce násilie, formy násilia, ochrana obetí, násilie na ženách, pomoc, sieť intervenčných centier.

**ABSTRACT:** The long-standing problem of domestic violence in society is exacerbated by the ongoing Covid-19 pandemic. In the article, the author deals with the basic concepts of the subject matter. The author stresses out the increase of domestic violence during the Covid-19 pandemic throughout the countries. The data presented are based on the police statistics across the countries and organizations around the world and compared with the data produced regularly by the Police Force in Slovakia. In the second part of the article, the author describes the efforts to support victims of domestic and partner violence by application and implementation of new technologies. Furthermore, comparison of the current situation in two countries - the Slovak Republic and the Czech Republic, is presented. The last part of the article is dedicated to the police officer's authority to order a person not to unnecessarily enter a designated place or remain there as part of the measures (rooted in the Act No. 171/1993 on the Police Force) that may be implemented by the police in order to prevent further domestic and partner violence.

**Keywords:** domestic violence, forms of violence, protection of victims, violence against women, help, network of intervention centers.

### Úvod

„V mnohých rodinách bolo násilie prítomné už predtým, ale pandémia situáciu ešte zhoršila a zintenzívnila. Pracovníčky v službách krízovej intervencie uvádzajú prípady, keď agresor chodil na týždňovky, takže v rodine bol aspoň počas pracovných dní aký-taký pokoj. Teraz je však doma 24-hodín denne a rodina nemá žiadnu možnosť vydýchnuť si,“<sup>2</sup> uviedla analytička Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násilia na ženách Z. Očenášová.

Za dverami domácností po celom svete, ktoré ostali uzatvorené vplyvom protipandemických opatrení, prežívajú obe domáceho násilia náročné chvíle. Patria medzi ne hlavne ženy, deti, seniori, zdravotne postihnutí. Táto skrytá realita sa postupne odrazila v prostredí krízových liniek v počtoch volaní, ale aj na práci polície a inak to nebolo ani na území Slovenskej republiky.

Pojem domáce násilie je problematické podchytiť, čoho odrazom sú aj jeho početné formulácie odrážajúc mnohé znaky odbornou verejnosťou. Termíny súvisiace s predmetnou problematikou ako domáce násilie, rodovo podmienené násilie a rodovo podmienené násilie na ženách aktuálne rezonujú v spoločnosti sa častokrát zmätočne používajú. Odborníčka a výskumníčka rodovej rovnosti Z. Očenášová tvrdí, že všetky uvádzané termíny síce majú medzi sebou určitý prienik, ale je potrebné ich rozlišovať.

<sup>1</sup> Mgr. et Mgr. Liliana RÉVESZOVÁ, asistent katedry manažmentu a informatiky, Akadémie PZ v Bratislave.

<sup>2</sup> VATRÁLOVÁ, M. 2021. Počet prípadov domáceho násilia stúpa, jeho obe sa však nemusia odhaliť ani po pandémii. In: Aktuality.Krimi. [online]. [cit. 21.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/863192/pocet-pripadov-domaceho-nasilia-stupa-jeho-obete-sa-nemusia-demaskovat-ani-po-pandemii/>

Pojmom domáce násilie sa chápe násilie, ktoré je špecifické tým, že sa vyskytuje v domácnosti a rodine, medzi jednotlivcami z najbližšieho sociálneho prostredia. Domáce násilie nemôžeme zúžiť len na násilie páchané medzi intímnymi partnermi resp. manželmi, je nutné brať do úvahy, že v domácnosti sa vyskytujú aj iní členovia rodiny. Môže byť páchané medzi ktorýmkoľvek členmi rodiny. Násilie môže páchať muž na ženu, žena na mužovi, rodičia na deťoch aj deti na rodičoch. Obetami môžu byť aj seniori a hendikepované osoby, v konečnom dôsledku má ale dopad na celú rodinu.

*„Ide o násilie, ktorého cieľom je ovládať alebo utláčať inú bytosť, a to ponižovaním a vyvolávaním strachu - slovným, fyzickým a citovým týraním. Domáce násilie netvorí len jeden príležitostný incident. Ide o opakovanú viktimizáciu, t.j. dlhodobo trvajúce násilie a týranie. Obet' je vystavovaná násiliu zas a znova, pretože medzi ňou a páchatel'om je blízky vzťah.“<sup>3</sup>*

Nie vždy je jednoduché posúdiť, či sa jedná o domáce násilie alebo nie. Je nutné na túto oblasť problematiky nahliadať s opatrnosťou. Vhodné je vyhodnocovať určité správanie agresora na základe určitých objektívnych znakov, ktoré alebo určité správanie agresora potvrdzujú ako násilie alebo ho naopak vyvracajú.

Za charakteristické znaky domáceho násillia považujeme<sup>4</sup>:

- a) násilie prebieha v súkromí medzi jednotlivcami z najbližšieho sociálneho prostredia,
- b) vyznačuje sa dokazovaním si moci,
- c) má cyklický opakujúci a stupňujúci charakter,
- d) má rôzne formy - fyzické, psychické, sociálne, sexuálne násilie, ekonomické násilie,
- e) jednotlivец páchajúci násilie má snahu svoju obeť sociálne izolovať,
- f) násilie postihuje všetky vzťahy v rodine,
- g) veľmi často sa obeťami stanú aj deti,
- h) násilie zostáva zväčša utajované po dlhé časové obdobie,
- i) osoba páchajúca násilie drží obeť pod psychickým nátlakom v zajatí,
- j) násilie spôsobuje obetiam závažné psychické a zdravotné problémy,
- k) pokračovanie násillia aj po odchode obeť zo spoločnej domácnosti resp. po rozchode.

V súčasnej literatúre sa stretávame s rôznymi definíciami, ktorých cieľom je účinné zakomponovanie všetkých špecifických znakov násillia v domácnosti.

Česká psychologička L. Čírtková definuje domáce násilie ako *„opakované, dlhodobé a spravidla eskalujúce násilie fyzického, psychického, sexuálneho, sociálneho a ekonomického rázu, ktoré vytvára jednoznačne asymetrický vzťah a vedie ku stabilnému rozdeleniu rolí na násilnú a ohrozenú osobu.“<sup>5</sup>*

Pod pojmom *„domáce násilie“* sa rozumejú aj všetky činy telesného, sexuálneho, duševného a ekonomického násillia, ktoré sa vyskytujú v rodine, domácej jednotke alebo medzi súčasnými a bývalými manželmi alebo partnermi, či už páchatel' má, alebo v minulosti mal s obeťou spoločný pobyt.<sup>6</sup> Zjednodušene chápeme domáce násilie, ako násilie, ktoré sa deje v domácnosti.

<sup>3</sup> MVSР. Domáce násilie. In: MINV [online]. [cit. 21.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?nasilie>

<sup>4</sup> MVSР. Domáce násilie. In: MINV [online]. [cit. 21.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?nasilie> <https://www.minv.sk/?nasilie>

<sup>5</sup> ČÍRTKOVÁ, L., 2008. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. s. 9.

<sup>6</sup> Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor), Článok 3, Rada Európy, 2011.

Páchateľom domáceho násillia môže byť aj syn, otec alebo iný príbuzný, na ktorom je žena závislá alebo je k nemu v nerovnom mocenskom postavení. „*Osobitnou formou je sexuálne násillie páchané na verejnosti alebo v ozbrojených konfliktoch ako súčasť taktiky zničiť nepriateľa.*“<sup>7</sup>

„*Prevažná väčšina páchatel'ov sú muži. Vysvetlenie tohto fenoménu spočíva v dlhotrvajúcej nerovnosti v mocenských vzťahoch medzi ženami a mužmi v našej spoločnosti. Na pozadí tradičných spoločenských a mocenských štruktúr musí byť násillie na ženách považované za pokus presadzovania moci a kontroly na individuálnej úrovni.*“<sup>8</sup>

S ohľadom na skutočnosť, že ženy tvoria až 95% obetí partnerského násillia, je domáce násillie v rade medzinárodných deklarácií považované za jednu z foriem násillia na ženách. Podľa definície OSN sa násillím na ženách chápe „*každý prejav rodovo podmieneného násillia, ktorý má alebo by mohol mať za následok telesnú, sexuálnu alebo psychickú ujmu alebo utrpenie žien, vrátane hrozby takýmito činmi, zastrášovania a úmyselného obmedzovania slobody a to tak vo verejnom či súkromnom živote.*“

„*Trestný čin domáceho násillia sa v Slovenskej republike definoval až prijatím zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov v roku 2017. Dovtedy absentoval v slovenskej právnej úprave termín domáce násillie, nebol nijako upravený, a z toho dôvodu sa používali poznatky z iných vedných disciplín.*“<sup>9</sup> Podľa uvedeného zákona pod definíciou trestného činu domáceho násillia rozumieme taký trestný čin, ktorý sa uskutoční prostredníctvom násillia alebo hrozby násillia proti osobe príbuzného v priamom rade, osvojiteľa, osvojenca, súrodenca, manžela, bývalého manžela, druha, bývalého druha, rodiča, spoločného dieťaťa alebo proti inej osobe, ktorá zdieľa alebo zdieľala s páchatel'om spoločnú domácnosť.<sup>10</sup>

Podľa J. Viktorovej a spol. otázka foriem páchania trestnej činnosti súvisiacej s domácim násillím priamo súvisí s vymedzením druhov domáceho násillia. Rozoznávame viaceré formy domáceho násillia, realizácia ktorých naplňa znaky skutkových podstatí viacerých trestných činov:

**Fyzické násillie** zahŕňa bitie, kopanie, sácanie, ťahanie za vlasy, škrtenie, hryzenie, popálenie, bodnutie alebo porenánie ostrým predmetom, ohrozovanie zbraňou, odopieranie spánku a jedla, vystavovanie vplyvu látok spôsobilých poškodiť zdravie. Realizáciou fyzického násillia sa páchatel' dopúšťa trestného činu ublížená na zdraví a trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Fyzické násillie je jednou z najčastejších foriem násillia a vo väčšine prípadoch sa spája s ostatnými formami.

Pod **psychické násillie** zaraďujeme obviňovanie, zastrášovanie, zakazovanie, vyhrážanie, permanentná kontrola, nadávky, urážanie, ponižovanie, pohŕdavé zaobchádzanie, vyvolávanie stresu alebo strachu. Realizáciou psychického násillia sa páchatel' dopúšťa trestných činov týrania blízkej osoby a zverenej osoby, poprípade násillia proti skupine obyvateľ'ov a proti jednotlivcovi.

Táto forma násillia je ťažko rozpoznateľná, pretože na obeti nezanecháva žiadne viditeľné znaky v porovnaní s fyzickým násillím. Problémom laickej či odbornej verejnosti, ako

<sup>7</sup> Zastavmenasillie.sk. Definícia pojmov v oblasti rodovo-podmieneného a domáceho násillia. In: GOV [online]. [cit. 23.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasillie.gov.sk/pojmy/>

<sup>8</sup> MSVaR s Iniciatívou piata žena. Formy násillia. In: GOV [online]. [cit. 23.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasillie/o-nasilli-2/formy-nasillia/>

<sup>9</sup> VAJZER, L. 2021. Právne aspekty ochrany pred domácim násillím v slovenskej republike a českej republike. In: *Teória a prax dokazovania vo vyšetrovaní*. Zborník vedeckých prác zo dňa 21.04.2021. s. 322.

<sup>10</sup> Zákon č. 274/ 2017 Z. z. o obetiach trestných činov §2 ods.1 písm.e).

aj dotknutých osôb je tolerancia niektorých z prejavov psychického násilia. Spoločnosť vďaka tomu tejto forme násilia nevenuje adekvátnu pozornosť.<sup>11</sup>

**Sexuálne násilie** zahŕňa donútenie ženy násilím alebo hrozbou násilia k súloži, k sexuálnym praktikám, ktoré odmieta, sexuálne zneužívanie detí. Realizáciou tejto formy násilia sa páchatel dopúšťa trestných činov znásilnenia, sexuálneho násilia, sexuálneho zneužívania. Typickým sprievodným znakom je násilie fyzické alebo psychické, čo naznačuje, že je častokrát sprevádzané ďalšími formami domáceho násilia.

Stretávame sa aj s tvrdením, že sexuálne násilie je možné zaradiť pod kategóriu fyzického násilia.<sup>12</sup>

**Ekonomické násilie** sa prejavuje obmedzovaním prístupu k financiám, zatajovaním finančnej situácie, kontrolou nad výdavkami a príjmami obeť, nezúčastňovaním sa na spoločných potrebách domácnosti a detí naznačuje možnosť agresora získať kontrolu a moc nad obeťou. Zaraďujeme sem aj zneužívanie vecí obeť (nakladanie, neoprávnené užívanie s jej majetkom resp. jeho rozpredávanie).<sup>13</sup> Páchatel sa dopúšťa trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby.

**Sociálne násilie** označované aj ako kontrolné, zahŕňa limitovanie kontaktu resp. zákazy kontaktu s priateľmi a s blízkymi v úmysle obeť sociálne izolovať, prejavy znemožňovania obeť v sociálnom prostredí, využívanie detí alebo iných osôb ako prostriedky nátlaku na obeť. Môže vyústiť až do stalkingu resp. uzamykania obeť v byte a pod.

Všetky formy násilia navzájom úzko súvisia, pretože sa častokrát vzájomne prelínajú. Klasifikácia domáceho násilia v teoretickej rovine nesie v sebe istú dôležitosť, nakoľko nám pomáha pochopiť, čo každá forma násilia charakterizuje a kde všade sa môže vyskytovať.<sup>14</sup>

## **Pretrvávajúca situácia pandémie Covid-19 a jej vplyv na domáce násilie**

Pretrvávajúca situácia v súvislosti s pandemiou Covid-19 nás dostala do situácie, v rámci ktorej sa snažíme zo dňa na deň lepšie zorientovať a bojovať s niečím pre nás „nepoznaným“. Okrem existujúceho nebezpečenstva nákazy spomínaným vírusom je rovnako „v hre“ bezpečnosť a život žien, mladých ľudí a detí. Ako už bolo poznamenané v úvodnej časti príspevku „*obeťami násilia sa môžu stať deti, ženy, muži, a to v akomkoľvek veku. Štatistiky však poukazujú, že až v 95% prípadoch sú obeťami domáceho násilia ženy.*“<sup>15</sup>

Zostať doma počas lockdownu je síce bezpečné z epidemiologického hľadiska, ale obeť domáceho násilia riskujú svoje životy.<sup>16</sup> Na jednej strane sú karantény a lockdowny nástrojoch ochrany, ale na druhej hrozbou možného nebezpečenstva domáceho násilia. V dôsledku núdzového stavu a s tým súvisiacich preventívnych opatrení, pracovných obmedzení prichádzajú násilníci a obeť častejšie do kontaktu. „*Na základe informácií zo sveta*

<sup>11</sup> ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domáci násilí: kontext, dynamika a intervence*. s. 49.

<sup>12</sup> ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domáci násilí: kontext, dynamika a intervence*. s. 51.

<sup>13</sup> ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Domáci násilí: kontext, dynamika a intervence*. s. 50.

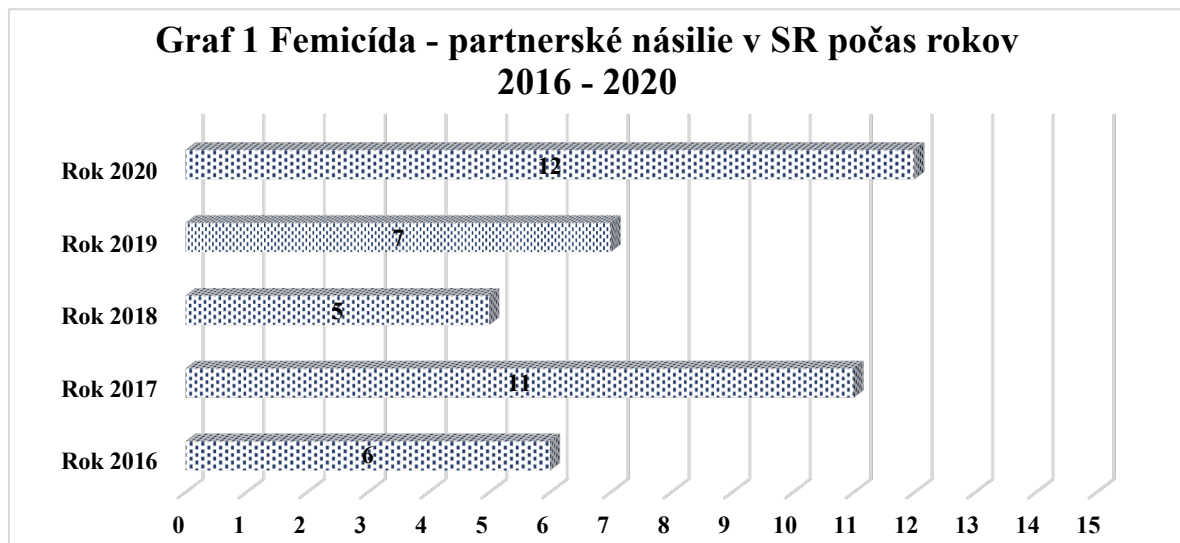
<sup>14</sup> BUSKOTTE, A., 208. *Z pekla ven: Žena v domácim násilí*. s. 40.

<sup>15</sup> MIRRAl. Pomoc obeť domáceho násilia. In: GOV [online]. [cit. 23. novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://korona.gov.sk/pomoc-obetiam-domaceho-nasilia/>

<sup>16</sup> ZAMUŠKOVÁ, B. Domáce násilie je počas pandémie na vzostupe. Eurokomisia chce vlastnú verziu Istanbulskeho dohovoru. In: EURACTIV [online]. [cit. 24. novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/news/domace-nasilie-je-pocas-pandemie-na-vzostupe-eurokomisia-chce-vlastnu-verziu-istanbulskeho-dohovoru/>

sa vo februári 2020 od vypuknutia pandémie Covid-19 zvýšil počet prípadov domáceho násilia páchaného na ženách na trojnásobok v porovnaní s februárom 2019.<sup>17</sup>

Objavujú sa aj správy mnohých Európskych krajín, ktoré hlásia v pandemickom roku zvýšený počet telefonátov na núdzové linky, ale tiež alarmujúce počty obetí.<sup>18</sup> Na túto skutočnosť upozorňovali aj odborníci v začiatkoch zavedenia karantény. Na základe policajných štatistík bolo v roku 2020 na Slovensku zaznamenaných 12 femicíd (graf 1)<sup>19</sup>. To je najvyššie číslo od roku 2010. Podľa odborníčky a výskumníčky rodovej rovnosti Z. Očenášovej z Inštitútu pre výskum práce a rodiny je ťažké zatiaľ konštatovať, že je nárast spôsobený pandemiou. Uviedla, „že sa ale jedná o 71% nárast oproti roku 2019. Pričom poznamenala, že v roku 2017 polícia zaznamenala 11 femicíd, čo už nie je taký výrazný rozdiel.“<sup>20</sup>



Zdroj: vlastné spracovanie

To, že k nárastu domáceho a partnerského násilia došlo, jednoznačne hovoria aj iné dáta podľa odborníčky a výskumníčky rodovej rovnosti Z. Očenášovej. Nárast sa najviac prejavil na dátach od služieb poskytujúcich podporu a pomoc ženám zažívajúcim násilie. Národná linka pre ženy totiž vo svojej tlačovej správe uviedla, že sa na ich služby pre ženy zažívajúce násilie v priebehu 11 týždňov obrátilo až 1251 žien. Zároveň uvádzajú, že v prvom polroku 2020 zaevidovala až štvornásobný nárast volaní. „Evidujú 49 % nárast hovorov v roku 2020

<sup>17</sup> Krizovalinkapomoci.sk. COVID- 19 a domáce násilie. In: Krizovalinkapomoci [online]. [cit. 24.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.krizovalinkapomoci.sk/covid-19-a-domace-nasilie/>

<sup>18</sup> ZAMUŠKOVÁ, B. Domáce násilie je počas pandémie na vzostupe. Eurokomisia chce vlastnú verziu Istanbulskeho dohovoru. In: EURACTIV [online]. [cit. 25.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/news/domace-nasilie-je-pocas-pandemie-na-vzostupe-eurokomisia-chce-vlastnu-verziu-istanbulskeho-dohovoru/>

<sup>19</sup> Pod špeciálnym pojmom „femicída“ ide o vraždu, keď muž zabije ženu preto, že od neho odišla respektíve chce odísť. Najčastejšie sa spája s krajinami tretieho sveta a tradíciou vrážd zo cti. Síce si myslíme, že predsa žijeme v jednej z najbezpečnejších krajín sveta, tak sa nás to netýka, ale musíme konštatovať, že takéto prípady sa dejú aj u nás. Femicídy, vraždy žien ich partnermi nie sú náhodné zločiny z vášne, ale systémový problém.

<sup>20</sup> OČENÁŠOVÁ, Z. Vplyv protipandemických opatrení covid - 19 na násilie páchané na ženách. In: GOV [online]. [cit. 25.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/vyskumy/>

v porovnaní s rokom 2019, pričom najväčší nápor bol v apríli 2020, s uvoľňovaním opatrení klesal avšak so stúpajúcou pandémiou opäť narastal s druhým vrcholom v januári 2021.<sup>21</sup>

Je nevyhnutné upriamiť pozornosť na skutočnosť existujúceho problému boja proti domácejmu násiliu, ktorým je nedostatok údajov, ktorý vyplýva z množstva rôznych definícií domáceho násilia v rámci Európskych štátov a dané informácie môže ovplyvňovať aj rôzny priebeh pandémie Covid-19. Aj napriek tomu, ale jej následky sú viditeľné v správach mnohých krajín. Istú časť dát z predmetných správ prezentujeme v nasledujúcej časti príspevku (tab. 1).

**Tab. 1 Nárast domáceho násilia v niektorých krajinách počas pandémie Covid-19**

<i>Slovenská republika</i>	Prvý polrok 2020	4x nárast volaní na Národnú linku pre ženy zažívajúce násilie
<i>Česká republika</i>	Rok 2020	Nárast počtu femicíd na 19 (rok 2019 počet femicíd 10)
<i>Bulharsko</i>	Rok 2020 (od prvého lockdownu)	20 % nárast nahlásených prípadov domáceho násilia
<i>Rumunsko</i>	Rok 2020	2x nárast súdnych zákazov priblíženia sa
<i>Veľká Británia</i>	Začiatok - rok 2020	2x nárast femicíd
<i>Chorvátsko</i>	Rok 2020 (od prvého lockdownu)	40% nárast počtu priestupkov a trestných činov domáceho násilia 12% nárast počtu obetí
<i>Nemecko - Berlín</i>	Január – november rok 2020	2,6 % nárast počet incidentov domáceho násilia
<i>Fínsko</i>	Január – september rok 2020	29% nárast počtu násilných incidentov medzi partnermi 17 % nárast femicíd žien

Zdroj: vlastné spracovanie

V aktuálnom období sa stretávame s označovaním súčasného stavu za alarmujúci. Toto označenie vychádza zo strany organizácií, ktoré sa problematikou domáceho násilia zaoberajú, tie bijú na poplach a poukazujú na stupňujúcu intenzitu a brutalitu domáceho násilia, za dôvody uvádzajú:

- uzatvorenie obetí s násilníkmi v jednom priestore,
- uzamknutie bezpečných úkrytov vplyvom pandémie, obe nemajú kam utiecť pred páchatelom,
- obe sú v pozícii, v ktorej je pre ne takmer nemožné privolať si pomoc, napríklad vytočením núdzovej linky, sú „pod kontrolou“ páchatel'a.

### **Snaha o posilnenie ochrany obetí domáceho a partnerského násilia aplikáciou nových technológií (komparácia SR a ČR)**

V súvislosti s uvedeným by sme chceli poukázať na spustenie pilotnej testovacej prevádzky vyvíjanej aplikácie „Pomáham chrániť“ na rýchle privolanie polície, ktorou polícia reagovala na pandémiu. Polícia sa rozhodla primárne zamerať jej využitie obeťami domáceho

<sup>21</sup> OČENÁŠOVÁ, Z. Covid-19 ako dokonalá búrka pre partnerské násilie páchané na ženách. In: GOV [online]. [cit. 25.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/vyskumy/>

a partnerského násilia. Aplikácia „Pomáham chrániť“ bola spustená 21.05.2020 v Trenčianskom kraji. Aplikácia mala zaregistrovaným užívateľkám a užívateľom pomôcť nenápadne privolať hliadku v prípade útoku páchatel'a. Používanie aplikácie sa malo rozšíriť do všetkých krajov, k čomu bohužiaľ z dôvodu technických problémov nedošlo a to ani na začiatku roka 2021. Existencia a používanie aplikácie by mohlo byť prínosom pre obeť zažívajúce domáce a partnerské násilie v pandemických časoch takisto aj mimo nich.<sup>22</sup>

V podmienkach Českej republiky od februára 2020 funguje bezplatná mobilná aplikácia Bright Sky, ktorá pomáha obetiam domáceho násilia alebo ich blízkym. Aplikácia je dostupná v Českej republike za pomoci Nadácie Vodafone Česká republika, ktorej garantom je ROSA - centrum pre ženy. Aplikácia vychádza z britskej predlohy, ktorá bola upravená podľa českého právneho a skutkového prostredia. Na príprave českej adaptácie aplikácie spolupracovala Nadácia Vodafone s organizáciou Rosa, s Ministerstvom vnútra ČR a Políciou ČR. Podporu vyjadrilo aj Ministerstvo práce a sociálnych vecí a ďalšie verejnoprospešné organizácie, ktoré pomáhajú obetiam domáceho násilia.

V Českej republike si ju za jej krátku dobu existencie (od jari 2020 do novembra 2020) stiahlo do mobilných telefónov 1500 ľudí.<sup>23</sup> Aplikácia vznikla vo Veľkej Británii za podpory britskej nadácie Vodafone, kde sa používa od roku 2018, ktorej myšlienku priniesol britský vyslúžilý policajt John Liversidge. Celý život sa venoval vyšetrovaniu vražd v dôsledku domáceho násilia a to bolo impulzom pre jeho rozhodnutie „nájsť nástroj“, ako pomôcť obetiam domáceho násilia, ktorým hrozí riziko a to napríklad aj zabitia. Okrem Českej republiky fungujú jej národné verzie vo veľkej Británii, Írsku, Rumunsku, Taliansku.<sup>24</sup> Aplikácia tak pomáha tisícom obetí v mnoho zemiach.

Mobilná aplikácia Bright Sky CZ na jednom mieste ponúka dôverne a zároveň bezpečne všetky potrebné informácie ako: databázu kontaktov na centrá pomoci, trojminútový dotazník pre posúdenie nebezpečenstva vo vzťahu pre obeť, ďalej poskytuje funkciu „Môj denník“ k zaznamenávaniu dôkazov, príklady domáceho násilia a ďalšie dôležité informácie. Nie je určená len pre samotné obeť, ale tiež pre všetkých, ktorí majú obavu o niekoho z rodiny, o kolegyňu/ kolegu, priateľku/ priateľa, susedku/ suseda.<sup>25</sup>

Kap. J. Cestrová z Krajského riaditeľstva Polície Stredočeského kraja uviedla „Aplikáciu Bright Sky CZ vnímame predovšetkým ako pomocný nástroj pre obeť domáceho násilia, kedy za pomoci tejto aplikácie môže každý užívateľ vyhodnotiť, či je alebo nie je obeťou domáceho násilia, jednoduchým spôsobom zaznamenať a uchovať niektoré dôkazy a ľahko vyhľadať kontakty na pomáhajúce organizácie. V niektorých prípadoch môže obeť pomôcť rozhodnúť sa kontaktovať políciu.“<sup>26</sup>

<sup>22</sup> OČENÁŠOVÁ, Z. Vplyv protipandemických opatrení covid - 19 na násilie páchané na ženách. In: GOV [online]. [cit. 26.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/vyskumy/>

<sup>23</sup> ROSA CENTRUM PRE ŽENY. S aplikáci Bright Sky CZ pomáhame obeť násilí. In: ROSACENTRUM [online]. [cit. 26.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.rosacentrum.cz/newsletter-archiv/>

<sup>24</sup> ROSA CENTRUM PRE ŽENY. Mobilní aplikace Bright Sky CZ. In: Rosacentrum. [online]. [cit. 27.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.rosacentrum.cz/mobilni-aplikace-bright-sky-cz/>

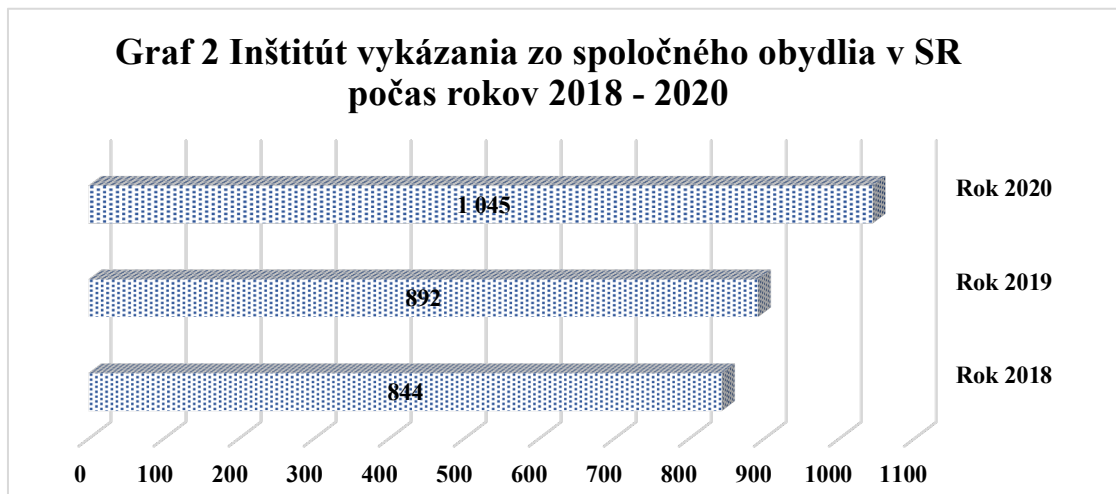
<sup>25</sup> NADACE VODAFONE ČR. Mobilní aplikace pro odhalení domácího násilí. In: Nadace Vodafone. [online]. [cit. 27.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.nadacevodafone.cz/programy/technologie-pro-spolecnost/aktualni-projekty/aplikace-bright-sky-cz.html>

<sup>26</sup> ROSA CENTRUM PRE ŽENY. Mobilní aplikace Bright Sky CZ. In: Rosacentrum. [online]. [cit. 27.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.rosacentrum.cz/mobilni-aplikace-bright-sky-cz/>

## Polícia pomáha a chráni – inštitút vykázania zo spoločného obydľia

Polícia je jednou z hlavných inštitúcií, ktoré majú byť nápomocné v problémoch domáceho násillia. Inštitút vykázania je jedným z opatrení, ako môže polícia pomôcť v prípadoch domáceho a partnerského násillia. V zmysle zákona o Policajnom zbore<sup>27</sup> má policajt oprávnenie vykázat násilníka zo spoločného obydľia.

V tlačovej správe Inštitútu Pre výskum práce a rodiny sa uvádza „počas obdobia karantény bola verejnosť vyzývaná Prezidentkou SR, vedením Prezídia policajného zboru ako i médiami, aby sa obeť a svedkovia násillia s dôverou obracali na políciu, ktorá im bude nápomocná. Ako efektívny nástroj bezprostrednej ochrany uvádzali inštitút vykázania násilnej osoby z obydľia.“<sup>28</sup> Aj na základe štatistík PZ došlo k výraznejšiemu využívaniu tohto inštitútu v pandemickom roku 2020. Realizovaných bolo 1045 vykázaní, čo je medziročný nárast o 17 %. Mesiacom s najvyšším počtom vykázaní bol marec 2020, teda prvý mesiac pandémie.<sup>29</sup>



Zdroj: vlastné spracovanie<sup>30</sup>

Je dôležité poznamenať, že inštitút vykázania zo spoločného obydľia je zákonom ustanovené ako oprávnenie policajta, nie jeho povinnosť. Jeho uplatnenie závisí od posúdenia veci samotným policajtom a od zhodnotenia naplnenia jednotlivých zákonných podmienok vykázania zo spoločného obydľia. K vyhodnocovaniu rizika ohrozenia poškodenej osoby pri domacom násillí sa od roku 2016 používa checklist (dotazník s 12 otázkami, na ktoré možno odpovedať len áno a nie, ktorý bol vydaný pokynom prezidenta PZ). Ak sa dosiahne určený počet bodov, situáciu je potrebné vyhodnocovať ako situáciu bezprostredného ohrozenia, policajt má násilníka vykázat, zaistiť alebo zadržať.

Predmetný inštitút si prešiel v poslednom období niekoľkými zásadnými zmenami, ktoré boli navrhované na základe skúseností, ktoré vyplynuli priamo z praxe. Navrhované a schválené zmeny nachádzame aj v rakúskom modeli (vyhodnoteného ako indikátora dobrej praxe) a ktorý do svojej legislatívy v predmetnej oblasti prevzala aj Česká republika. „Rakúsky zákon na ochranu pred násillím (*Gewaltschutzgesetz*) z roku 1997 priniesol inovatívny prístup,

<sup>27</sup> Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, § 27a.

<sup>28</sup> BÖTTCHER, V. 2020. Tlačová správa Inštitútu pre výskum práce a rodiny: *Násillie na ženách a v rodinách verejnosť nahlasovala viac v období pandémie koronavírusu*.

<sup>29</sup> OČENÁŠOVÁ, Z. Vplyv protipandemických opatrení covid - 19 na násillie páchané na ženách. In: GOV [online]. [cit. 28. novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/vyskumy/>

<sup>30</sup> Zdroj údajov: Domáce násillie v roku 2020 stúplo. In: Bratislavský kraj. [online]. [cit. 28. novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://bratislavskyykraj.sk/domace-nasilie-v-roku-2020-stuplo/>



ktorý sa stal modelom pre ďalšie krajiny.<sup>31</sup> Ochrana obetí domáceho násillia sa prijatím a schválením navrhovaných zmien posilnila:

- ✓ implementoval sa návrh polície zvýšiť počet dní vykázaní z 10 dní až na 14 dní, aby mala obeť čo najviac času požiadať o pomoc a riešiť svoju situáciu (pôvodne pri zavedení tohto inštitútu v roku 2008 bola zákonná lehota pre vykázaní 48 hodín, čo v žiadnom prípade nebolo možné považovať za dostačujúce a preto bola od roku 2016 lehota predĺžená na 10 dní),
- ✓ zväčšila sa vzdialenosť povinnosti vykázaní osoby nepribližovať sa k ohrozenej osobe počas vykázaní zo spoločného obydliá z 10 metrov na 50 metrov (úprava vychádza zo skúsenosti z praxe, kedy vykázaná osoba v niektorých prípadoch „šikanovala“ ohrozenú osobu kontinuálnym prenasledovaním ohrozenej osoby v tesnosti zakázanej vzdialenosti, čo znamená, že vykázaná osoba formálne dodržala povinnosť nepribližovať sa k ohrozenej osobe, ale sústavné prenasledovanie zo vzdialenosti 11 či 12 metrov oprávnené vyvolávalo u ohrozenej osoby strach),<sup>32</sup>
- ✓ zavedenie povinnosti pre Policajný zbor o upovedomení ukončenia vykázaní najskôr ohrozenú osobu (úprava vychádza zo skúseností, kedy ohrozená osoba zažila stres zo situácií, že sa vykázaná osoba vrátila do obydliá ešte v čase, keď ohrozená osoba nemala informáciu o ukončení vykázaní),<sup>33</sup>
- ✓ zákonom o Policajnom zbore<sup>34</sup> sa upravila povinnosť polície o vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydliá do 24 hodín informovať príslušné intervenčné centrum, ktoré následne do 72 hodín proaktívne kontaktuje obeť domáceho násillia a ponúkne jej odbornú pomoc, túto povinnosť si splní zaslaním kópie úradného záznamu o vykázaní príslušnému intervenčnému centru v určenej lehote. V prípade, že sa v spoločnom obydlií nachádza dieťa, zašle záznam aj orgánu sociálnoprávnej ochrany detí (prax ukázala, že práve koordinácia činností medzi subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a orgánmi činnými v trestnom konaní je v prípade obetí domáceho násillia veľmi dôležitá, tento model zavedenia sietí intervenčných centier pre zabezpečenie prístupu obetí domáceho násillia ku komplexnej odbornej pomoci nachádzame aj v Českej republike, ktorý bol prevzatím rakúskeho modelu),
- ✓ v tejto súvislosti považujeme za podstatné vyzdvihnúť aj jednu z hlavných úloh intervenčných centier, ktorou je tvorba bezpečnostného plánu pre obeť domáceho násillia (v zmysle zákona o obetiach trestných činov sa „krízovou intervenciou rozumie najmä poskytnutie krízovej psychologickéj intervencie, vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia a zostavenie bezpečnostného plánu v spolupráci s obeťou trestného činu domáceho násillia“<sup>35</sup>).

---

<sup>31</sup> <sup>31</sup> FILČÍK, M. 2020. *Právny a odborný rámec zriaďovania a fungovania siete intervenčných tímov (východisková analýza)*. s. 9.

<sup>32</sup> Najpravo. Poslanci schválili zlepšenie pomoci pre obeť trestných činov. In: Najpravo. [online]. [cit. 28.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/clanky/poslanci-schvalili-zlepsenie-pomoci-pre-obete-trestnych-cinov.html>

<sup>33</sup> Najpravo. Poslanci schválili zlepšenie pomoci pre obeť trestných činov. In: Najpravo. [online]. [cit. 28.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/clanky/poslanci-schvalili-zlepsenie-pomoci-pre-obete-trestnych-cinov.html>

<sup>34</sup> Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov §27a ods. 12

<sup>35</sup> Zákon č. 274/ 2017 Z. z. o obetiach trestných činov §2 ods. 4

V záverečnej časti príspevku by sme chceli spomenúť ďalšie odporúčania:

- stojí za to zvážiť inštitút nezúčastnenej osoby, ktorý zákon používa pri vstupe policajta do obydli, aj v iných prípadoch ako pri vykázaní, pričom nezúčastnenou osobou možno rozumieť napríklad suseda. Navrhovaná zmena by v prípadoch domáceho násilia upravovala zákonnú povinnosť polície kontaktovať intervenčné centrum, ktoré by políciu sprevádzalo na výjazde a pri úkonoch spojených s vykázaním. Tento model sa využíva krízovým centrom situovanom v regióne austrálskeho hlavného mesta Canberra. Opodstatnenie sprevádzania sa pozitívne odráža v nadviazaní priamej spolupráce polície so ženskými organizáciami poskytujúcimi služby krízovej intervencie v danom regióne, čo prispieva k budovaniu vzájomnej dôvery a dobrých vzťahov nevyhnutných pre multiinštitucionálnu spoluprácu, ako aj k efektívnemu zabezpečeniu prvého kontaktu a budovaniu dôvery medzi intervenčným centrom a obeťou,<sup>36</sup>
- uvedenie do plnej prevádzky v rámci celého územia SR plánovanú policajnú aplikáciu „Pomáham chrániť“ na privolanie hliadky, ktorá bola testovaná v pilotnej prevádzke počas pandémie v Trenčianskom kraji,
- inšpirácia rakúskym modelom intervenčných centier<sup>37</sup>, ktoré pomáhajú obetiam domáceho násilia s nájdením sociálneho bývania, taktiež disponujú s úzkou spoluprácou so sociálnymi úradmi, ktoré vedia zabezpečiť finančnú pomoc bez zdĺhavých administratívnych krokov. V zmysle uvedeného by bolo na mieste zamyslieť sa nad možnosťou prioritizácie žien so skúsenosťou s násilím s deťmi pri zabezpečení dostupného nájomného bývania.

## **Záver**

Je dôležité si uvedomiť, že správanie a konanie násilníkov je neakceptovateľné a trestné. Ak vieme, že v našom okolí dochádza k násiliu, nemali by sme mlčať, ale práve naopak, mali by sme tomu venovať pozornosť a vzniknutú situáciu riešiť. Všetci z nás môžu urobiť niekoľko aktívnych krokov, aby sme ochránili osoby, ktoré sú v našom okolí násilnému konaniu a správaniu agresora vystavené. Obetami môžu byť ženy, deti, osoby vyššieho veku, zdravotne postihnuté osoby a neraz aj samotní muži. Úlohou Policajného zboru je pomáhať a chrániť, napomáhať na ceste k bezpečiu spolu aj s ostatnými inštitúciami kompetentnými v tejto oblasti. Preto by obeť resp. ktokoľvek z okolia nemali váhať a s dôverou sa kedykoľvek obrátiť na políciu, iné kompetentné inštitúcie, alebo bezplatné linky odbornej pomoci ako napríklad 112 - Tiesňová linka (Integrovaný záchranný systém), 155- Operačné stredisko záchrannej zdravotnej služby SR, non-stop linka 0800 212 212- Národná linka pre ženy zažívajúce násilie, non-stop linka 0800 500 333- COVID-19 Krízová linka pre všetkých, IPčko – nonstop internetová bezplatná a anonymná chatová a emailová poradňa. Súčasne je dôležité zdôrazniť, že v zmysle zákona o obetiach trestných činov<sup>38</sup> ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky uverejňuje na svojom webovom sídle register subjektov poskytujúcich pomoc obetiam, do ktorého zapisuje akreditované subjekty podľa uvedeného zákona a subjekty podľa osobitného predpisu, ak poskytujú pomoc obetiam.

---

<sup>36</sup> FILČÍK, M. 2020. *Právny a odborný rámec zriaďovania a fungovania siete intervenčných tímov (východisková analýza)*. s. 56.

<sup>37</sup> FILČÍK, M. 2020. *Právny a odborný rámec zriaďovania a fungovania siete intervenčných tímov (východisková analýza)*. s. 15.

<sup>38</sup> Zákon č. 274/ 2017 Z. z. o obetiach trestných činov §32 ods. 1

## Použitá literatúra:

1. BÖTTCHER, V. 2020. Tlačová správa Inštitútu pre výskum práce a rodiny: Násilie na ženách a v rodinách verejnosť nahlasovala viac v období pandémie koronavírusu.
2. BUSKOTTE, A., 2008. *Z pekla ven. Žena v domácom násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, s. 176, ISBN 978-80-251-1786-6.
3. ČÍRTKOVÁ, L., 2008. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada, s. 160, ISBN 978-80-247-2207-8.
4. Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor), Článok 3, Rada Európy, 2011.
5. FILČÍK, M. 2020. Právny a odborný rámec zriaďovania a fungovania siete intervenčných tímov (výhodisková analýza). 1. vyd. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny. ISBN 978-80-7138-170-9. s. 64.
6. Krízová linka pomoci. COVID-19 a domáce násilie. In: Krizovalinkapomoci. [online]. [cit. 24.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.krizovalinkapomoci.sk/covid-19-a-domace-nasilie/>
7. MIRRaI. Pomoc obetiam domáceho násilia. In: GOV [online]. [cit. 23.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://korona.gov.sk/pomoc-obetiam-domaceho-nasilia/>
8. MSVaR s Iniciatívou piata žena. Formy násilia. In: GOV [online]. [cit. 23.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/o-nasili-2/formy-nasilia/>
9. MVSR. Domáce násilie. In: MINV [online]. [cit. 21.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?nasilie>
10. Naj pravo. Poslanci schválili zlepšenie pomoci pre obeť trestných činov. In: Najpravo. [online]. [cit. 28.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/clanky/poslanci-schvalili-zlepsenie-pomoci-pre-obete-trestnych-cinov.html>
11. NADACE VODAFONE ČR. Mobilní aplikace pro odhalení domácího násilí. In: Nadace Vodafone. [online]. [cit. 27.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.nadacevodafone.cz/programy/technologie-pro-spolecnost/aktualni-projekty/aplikace-bright-sky-cz.html>
12. OČENÁŠOVÁ, Z. Vplyv protipandemických opatrení covid - 19 na násilie páchané na ženách. In: GOV [online]. [cit. 26.októbra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/vyskumy/>
13. OČENÁŠOVÁ, Z. Covid-19 ako dokonalá búrka pre partnerské násilie páchané na ženách. In: GOV [online]. [cit. 25.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/vyskumy/>
14. ROSA CENTRUM PRE ŽENY. Mobilní aplikace Bright Sky CZ. In: Rosacentrum. [online]. [cit. 27.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.rosacentrum.cz/mobilni-aplikace-bright-sky-cz/>
15. VAJZER, L. 2021. Právne aspekty ochrany pred domácim násilím v slovenskej republike a českej republike. In: Teória a prax dokazovania vo vyšetrovaní. Zborník vedeckých prác zo dňa 21.04.2021. Bratislava: APZ, str. 322-328. ISBN 978-80-8054-897-1.
16. VATRÁLOVÁ, M. 2021. Počet prípadov domáceho násilia stúpa, jeho obeť sa však nemusí odhaliť ani po pandémii. In: Aktuality.Krimi. [online]. [cit. 21.novembra

- 2021]. Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/863192/pocet-pripadov-domaceho-nasilia-stupa-jeho-obete-sa-nemusia-demaskovat-ani-po-pandemii/>
17. ŠEVČÍK, D. – ŠPATENKOVÁ, N. a kol., 2011. Domáci násilí. Praha. Portál, s. 192, ISBN 978-80-7367-690-2.
  18. ZAMUŠKOVÁ, B. Domáce násilie je počas pandémie na vzostupe. Eurokomisia chce vlastnú verziu Istanbulskeho dohovoru. In: EURACTIV [online]. [cit. 24.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/news/domace-nasilie-je-pocas-pandemie-na-vzostupe-eurokomisia-chce-vlastnu-verziu-istanbulskeho-dohovoru/>
  19. Zastavme násilie. Definícia pojmov v oblasti rodovo-podmiieneného a domáceho násilia. In: GOV [online]. [cit. 23.novembra 2021]. Dostupné na internete: <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/pojmy/>
  20. Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.
  21. Zákon č. 274/ 2017 Z. z. o obetiach trestných činov.